

PROTIVÝSADKOVÁ OBRANA NA TERITORIU ČSSR

Jak jsem ukázal v minulém článku (VM 1/1969), potenciální nepřítel počítá s použitím výsadků v každé předpokládané variantě eskalace a v každé uvažované formě zahájení války. Proto musíme organizovat včas účinnou protivýsadkovou obranu i na teritoriu. Protivýsadková obrana teritoria nezahrnuje jen boj s výsadky po jejich vysazení, ale postihuje všechna období příprav nepřítele, a to:

- ničení vzdušně výsadkových vojsk a dopravních prostředků nepřítele (i pozemních vojsk určených pro přepravu vzduchem) v prostorech jejich rozmístění nebo soustředění a při jejich nakládání,
- ničení nepřátelských dopravních prostředků za přeletu,
- ničení výsadkových vojsk a dopravních prostředků při vysazování (vykládání) a po vysazení nebo vyložení, dříve než se zorganizují k boji,
- průzkum, zjišťování, sjednání dotyku a boj s výsadky, kterým se podařilo vysadit na teritoriu.

Rozhodujícím prostředkem ničení vzdušně výsadkových vojsk nepřítele jsou jaderné zbraně. Jejich včasným použitím můžeme dosáhnout, že k vysazení nepřítele vůbec nedojde.

Hlavní úkol při boji s operačními a operačně taktickými výsadky po jejich vysazení na teritoriu (dojde-li k němu) budou plnit útvary a svazky ze zálohy generálního štábu, dále letectvo a prostředky PVOS. Důležitou úlohu mohou sehrát i územní ozbrojené složky, podřízené vojenským územním velitelům, protože mohou rychle zasáhnout proti nepříteli a to v době, než se zorganizuje k boji.

Pro územní vojenské orgány, které budou řídit veškerou vojenskou činnost na teritoriu s výjimkou PVOS, bude obrana proti nepřátelským vzdušným výsadkům hlavním úkolem.

Protivýsadeková obrana zahrnuje činnost prostředků protivzdušné obrany, činnost územních ozbrojených složek a vzhledem k mimořádným nárokům na počet sil a jejich rozložení i činnost civilního obyvatelstva.

Protivýsadekovou obranu nemůžeme oddělit ani od protivzdušné obrany, protože **ničení prostředků vzdušného napadení silami protivzdušné obrany představuje podstatnou část bojové činnosti proti vzdušným výsadekům.**

Protivýsadekovou obranu nemůžeme oddělit ani od dalších opatření obrany teritoria, neboť největším nebezpečím a možným iniciátorem většiny nepřátelských akcí, které mohou různým způsobem ohrozit funkci teritoria jako zápolí (ohrozit chod válečné výroby vyvoláním nepokojů, narušením nezbytného pořádku), jsou nepřátelské výsadky. K těmto akcím není třeba rozsáhlých sil — mohou to být agenti a záškodníci přepravení vzduchem, nebo ponechání v týlu našich vojsk, vyslaní předem a aktivovaní až po zahájení války.

V rámci pozemní obrany teritoria zaujímá tedy protivýsadeková obrana důležité místo. Její organizace je neoddělitelně spojena s přípravami ostatních druhů bojové činnosti.

Současné přípravy k protivýsadekové obraně teritoria dosáhly u nás určité úrovně, avšak v důsledku celkového zaostávání teoretické práce v oblasti teritoria nemohly vyřešit současné závažné problémy.

Snahy o sjednání nápravy, našly svůj odraz v úkolech Akčního programu ČSLA, který ukládá v tomto a příštím roce „...připravit potřebné teoretické podklady pro rozpracování opatření k realizaci obranného systému...“.

Ujasnění úlohy, místa a zásad organizace protivýsadekové obrany teritoria patří k tomuto úkolu.

Služební řády a předpisy nerozvádějí zásady příprav a řízení protivýsadekové obrany. Základní ustanovení o organizaci a vedení soudobého boje jsou sice objektivně platné i pro přípravu a řízení boje s výsadek, ale přehlížení a zjednodušená aplikace zvláštností vyplývajících především z různosti sil a prostředků vedou k nedocenění důležitosti příprav k obraně teritoria.

Protivýsadekovou obranu, pokud se jí řády a předpisy vůbec dotýkají, považují jako součást zabezpečení polních vojsk. Při organizaci vševojskového boje, nebo operace se k ochraně proti výsadekům vyčleňuje jen takové množství sil, aby nebyla oslabována úderná síla hlavních uskupení.

Při obraně teritoria však boj s výsadek nabývá kvalitativně jiného charakteru, neboť pro vojenské územní orgány a ozbrojené složky je to hlavní úkol (mimo protivzdušnou obranu státu) a nepřátelské výsadky jsou spolu s prostředky vzdušného napadení pro teritorium hlavním nebezpečím.

K dosažení úspěchu při obraně teritoria je nezbytné společné úsilí a úzká součinnost všech zúčastněných sil a prostředků pod vedením jednoho odpovědného orgánu.

Důležité je připravovat protivýsadekovou obranu se zřetelem na všechna opatření, která zahrnuje — zejména v období než dojde k vysazení nepřítele na našem území. To může odstranit nebezpečný fatalismus vůči potenciálnímu nepříteli a zejména podceňování přípravy a úlohy územních jednotek a orgánů na nižších stupních.

Jednotky připravované v jednotlivých územních celcích nebudou s to splnit všechny úkoly protivýsadekové obrany. Včasným a rozhodným zásahem však

mohou ovlivnit zasazení a výsledek boje vojenských útvarů proti výsadbám operačně taktického a operačního rozsahu.

Mohou klást účinný odpor proti nejpravděpodobnější formě a způsobu použití výsadek vojenských nepřítele — proti přepadům důležitých objektů a zařízení na teritoriu. K této formě může nepřítel (podle jeho zásad) použít jednotky v síle výsadkové roty až praporu.

Územní ozbrojené složky na nižších stupních mohou úspěšně bojovat a ničit průzkumné a diverzní výsadky nepřítele.

Zvláštnosti zásad bojové činnosti těchto jednotek vyplynou především z různorodosti těchto sil a prostředků a z aplikace všeobecných taktických zásad při jejich použití. Při boji s nepřátelskými výsadbami na tomto stupni lze očekávat různé druhy činnosti. S ohledem na zásady použití výsadek v armádách NATO a s ohledem na vlastní síly musíme velení protivýsadkové obraně na teritoriu vysoce integrovat, má-li být úspěšné.

Hlavní důraz klademe na rychlé získání dostatečně podrobných zpráv o situaci, na rychlé a dovedné skloubení bojové činnosti různých jednotek podle jediného zámyslu a na pružně organizovanou součinnost všech zasazených sil a prostředků.

Za rozhodující v boji s nepřátelskými vzdušnými výsadbami považujeme období do vysazení nepřítele na našem území. Zvláště příhodná doba k ničení výsadek je jejich soustřeďování a nakládání do přepravních prostředků, kdy v důsledku soustředění na malém prostoru jsou nejzranitelnější.

Volbu vhodných prostředků ke zničení zjištěných vzdušně výsadkových vojsk nepřítele ovlivní zejména:

- vzdálenost zjištěných výsadkových vojsk nepřítele od fronty;
- uskupení a hustota prostředků PVO nepřítele v těchto prostorech a na daných směrech;
- síla, možný zámysl použití vzdušně výsadkových vojsk i jiné okolnosti.

Nepřítel se bude snažit utajit přípravy a chránit výsadková vojska silnou PVO, což bude velmi znesnadňovat jakýkoli průzkum v hloubce území nepřítele.

V počátečním období války bude pravděpodobně pouze letectvo schopné zjišťovat a prověřovat přítomnost výsadkových vojsk nepřítele na válčisti a současně je ničit ještě před tím, než je nepřítel vyvede do jiných prostorů, nebo učiní jiná opatření k jejich ochraně.

S ohledem na to, že vzdušné výsadky budou zejména při jejich soustřeďování v nakládacích prostorech chráněny silnou PVO, **bude výhodné, nepodařilo-li se systém PVO nepřítele narušit, ničit zjištěné uskupení vojsk raketami s jadernou municí.**

Zvláště první úderu na vzdušně výsadková vojska a na prostředky PVO můžeme vést raketami.

Další úderu může vést po dodatečném průzkumu letectvo, které bude prověřovat výsledky předcházejících úderů.

Úderu jadernými zbraněmi na nepřítele ve větší hloubce použijeme zpravidla jako pozemní, nebo nízké vzdušné, s úkolem zničit vzdušně výsadková vojska a dopravní letectvo a zároveň na delší dobu zabránit využití letišť a letištních zařízení. Pro nepřátelské výsadky bude letectvo i ostatní prostředky naší protivzdušné obrany hlavním nebezpečím. Z toho důvodu mohou být hlavními objekty nepřátelské činnosti.

Při organizaci protivýsadkové obrany je tudíž reálné předvídat i takovou situaci, kdy nepřítel naruší ne-li úplně vyřadí systém naší PVO v celém pásmu přeletu vzdušných výsadků i v prostoru jejich vysazení.

I pak, podaří-li se nám narušený systém PVO obnovit, nebude zřejmě boj s nepřátelskými výsadky snadný a může dojít k vysazení nepřátelských vojsk.

Pak se nepřítel bude snažit všemi silami zabezpečit jejich boj po vysazení. Závěry z vyhodnocení dosavadních zkušeností i dostupných odborných publikací o zásadách této podpory naznačují, že nepřítel stále hledá vhodné a dokonalejší formy této podpory.

Víme, že stále vyhledává a zkouší i způsoby taktického i technického vysazování vojsk a bojové techniky na bojišti.

Nemůžeme očekávat, že bude v podmínkách středoevropského válčiště přepravovat vzdušné výsadky velkými leteckými svazy v sevřených sestavách, jako v operacích ke konci druhé světové války. Nepřítel přizpůsobí přelet dopravního letectva podmínkám současné protivzdušné obrany, tj. rozptýlení sestavy, rozdělení leteckých útvarů a svazů na více směrů, využívání různých výšek letu, různých forem ochrany dopravního letectva bojovými letouny apod.

V přípravách protivýsadkové obrany vycházíme z předpokladu, že se nepřítel bude snažit výsadkové operace i taktické výsadky většího rozsahu uskutečňovat jen tehdy, podaří-li se mu vytvořit předpoklady k jejich úspěšné realizaci. Pro nás to bude znamenat — organizovat boj v nejsložitější situaci a v ohrožených prostorech zřejmě za převahy nepřítele.

Proti i v případě narušení, nebo vyřazení většiny prostředků naší PVO musíme předvídat opatření, abychom bojovou činnost vlastních vojsk proti nepřátelskému dopravnímu letectvu nad naším územím stupňovali.

Půjde o včasný manévř silami a prostředky PVO z jiných směrů a správné využití těch prostředků, které nepřítel nezníčil.

Na ohrožený směr, kde může nepřítel podle zjištěných příznaků použít výsadky, přisuneme zejména protiletadlové řízené střely (dále jen PLRS), protiletadlové dělostřelectvo a prostředky vzdušného průzkumu s cílem blokovat prostor, znemožnit jejich vysazování a jejich podporu letectvem.

Ve Vietnamu používá armáda USA k uskutečnění tzv. „aeromobilních operací“ v širokém měřítku vrtulníky pro přepravu vojsk i k jejich palebné podpoře. Intenzivně využívá též tzv. „vojenské letectvo“.

Podle dosavadních výsledků můžeme očekávat širší použití těchto prostředků jak k zabezpečení výsadkových operací, tak operací pozemních vojsk.

Protivýsadková obrana teritoria musí proto zahrnovat účinná protiopatření a předvídat způsoby boje s těmito prostředky.

Zkušenosti z vietnamského bojiště ukazují, že se význam palby pěchotních zbraní v boji proti vzdušným cílům nezměnil, přestože moderní armády mají celou řadu účinných protiletadlových zbraní a zbraňových systémů. Organizace účinné palby z pěchotních zbraní je však složitější.

Tyto prostředky můžeme účinně používat proti vrtulníkům, dopravnímu i vojenskému letectvu nepřítele, přepravujícímu a zabezpečujícímu výsadky apod.

Proti vrtulníkům a určitým typům letounů „vojského“ určení mohou vést účinnou palbu všechny ruční zbraně územních ozbrojených složek, a to salvami celých jednotek.

Účinným prostředkem boje se vzdušnými výsadky přepravovanými vrtulníky je i zatarasování terénu s cílem zabránit jejich přistání. Jak ukazují

zkušenosti z Vietnamu jsou různé způsoby a prostředky zatarasování. Lze k němu využít civilní obyvatelstvo a materiály z místních zdrojů.

V době vysazování (vykládání) nepřátelských výsadků musí PVO vyvinout maximální úsilí ke zničení dopravních prostředků i vojsk. Toto období je nejprůhodnější k ničení nepřátelských dopravních letounů a vrtulníků vlastním letectvem. Nepřítel bude mít ztížené podmínky pro stíhací ochranu (i při nadvládě ve vzduchu) vzhledem ke složitému manévru dopravního letectva. Letouny musí při vysazování (vyložení) snížit rychlost i výšku letu, takže dojde ke zhuštění sestavy dopravních prostředků, nemá-li se vysazení časově prodlužovat. Tím budou delší dobu v účinné palbě našich PL prostředků. Stíhací ochrana bude ztížena i tím, že letouny budou velmi vzdáleny od svých letišť, což má vliv na dobu jejich podpory v prostoru výsadků.

Všechny tyto okolnosti musíme využít, abychom boj s nepřátelskými výsady rozhodli ještě do jejich vysazení.

Úspěšná činnost územních ozbrojených složek a jejich zásah proti nepříteli v nejprůhodnější době je závislá

- na včasné zjištění nepřátelských výsadků, popř. jejich přepravních prostředků,

- včasné uvědomení sil a prostředků vyčleněných k protivýsadkové obraně,

- správně organizovanému systému palby proti vzdušným cílům a výsady,

- na rychlé přípravě jednotek a obsluh zbraňových systémů k vedení palby.

Podarí-li se nepříteli vysadit výsadek na našem území, přesune se odpovědnost za jeho ničení na vojenské územní orgány.

Avšak i pak letectvo a prostředky PVO jsou důležitým činitelem k jeho ničení, třebaže nepodléhají místním vojenským orgánům. Zejména boj s výsady operačního významu by byl bez letectva málo účinný.

Proto k plnění úkolů protivzdušné obrany plánujeme zásahy letectva PVOS. Síly a prostředky PVOS jsou podřízeny přímo ministerstvu národní obrany. Jejich konkrétní činnost bude koordinovat jediný orgán v jednotném systému PVO států Varšavské smlouvy. Vzhledem k důležitosti úkolů, svěřených tomuto systému, nelze degradovat pravomoc o jejich použití na nižší územní orgány, např. na velitele vojenských okruhů. Způsob velení silám a prostředkům PVOS z ústředních velitelských stanovišť dovoluje dostatečně rychle rozhodovat i ze stupně ministerstva národní obrany o zásahu sil a prostředků PVOS do boje s nepřátelskými výsady. Za současné situace vyhovuje i požadavkům protivýsadkové obrany teritoria.

Způsob použití letectva PVOS a formy vedení jeho bojové činnosti při ničení výsadků nebudou se zásadně lišit od úkolů PVO. **Od letectva PVOS však nebude možné požadovat zásahy k přímé podpoře pozemních vojsk,** neboť bojová technika ani stupeň přípravy osádek letounů tento způsob nedovolují.

Ani charakter boje s nepřátelskými výsady a vzápětí po jejich vysazení zřejmě nedovolí přímou leteckou podporu pozemních sil ve větším rozsahu.

Výsady může nepřítel podporovat letectvem od jejich vysazení, až po splnění úkolů. **Proto naše letectvo musí soustředit úsilí především na ničení nepřátelského letectva.**

Tyto okolnosti musí vojenské územní orgány brát v úvahu při rozhodování o způsobu boje s výsadbou. Nedostatek konkrétních údajů o činnosti sil a prostředků PVOS proti výsadbám nemůže být pro vojenské územní velitele důvodem k opomenutí opatření pro součinnost s prostředky PVOS. Tyto údaje mu oznámí PVOS postupně, podle stupně organizace zasazení sil a prostředků PVOS.

Bude-li bitevní letectvo nasazeno k přímé podpoře pozemních sil bojujících s výsadbou většího rozsahu, bude upřesnění konkrétních úkolů i součinnost letectva s pozemními silami obdobná jako na frontě, tj. prostřednictvím vyslaných představitelů letecké jednotky (útvaru), nebo leteckých návodčích. Jejich místo bude u toho vojenského velitele, který odpovídá za zničení nepřátelského výsadku.

Obecné zásady protivýsadkové obrany teritoria musí respektovat charakter soudobého vševojskového boje, jeho hlavní zásady, přípravy i řízení, jak je stanoví platné řády a předpisy.

Má však řadu zvláštností, které jí dávají odlišný charakter od protivýsadkové obrany vojsk na frontě.

Protivýsadkovou obranu na teritoriu budou uskutečňovat síly a prostředky velmi různorodé, s rozdílnou bojovou hodnotou, které musíme připravovat i pro celou řadu jiných úkolů.

Obecné zásady musí vycházet z obranného charakteru boje s výsadbou, z faktu, že vysazení nepřítele je útočnou akcí, kdy iniciativa a dočasně i převaha sil je na straně nepřítele. Nepřítel určuje místo, dobu i charakter vzájemného střetnutí. To klade na řídicí orgány zvlášť náročné požadavky.

Opatření připravovaná k protivýsadkové obraně musí být v případě nepřátelské agrese realizována v nejrůznějších podmínkách, které nelze přesněji určit.

Dosavadní zjednodušování problémů aplikace zásad přípravy a řízení boje na teritoriu vede k nedocenění této přípravy a nevyhovujícím jejím výsledkům. Zvláště otázky průzkumu, uvádění sil a prostředků do pohotovosti, způsob zjednání dotyku s nepřítelem, iniciativní zahajování boje s nepřítelem po jeho vysazení, volba správného manévru a druhu činnosti musíme **tvůrčím způsobem** rozpracovat a ve výhodné formě vydat jako služební pomůcky funkcionářům ČSLA.

(Metodiku přípravy a řízení protivýsadkové obrany na teritoriu uvedu v dalším čísle)